

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์และประเมินหนังสือเรียนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่องพระพุทธศาสนา ที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำขึ้นจำนวน 3 เล่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

การศึกษาค้นคว้า

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และคำอธิบายรายวิชา เรื่องพระพุทธศาสนาที่ประกาศเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมในปี พุทธศักราช 2526 ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. ศึกษาหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การวิเคราะห์หนังสือเรียน การเขียนหนังสือเรียนและลักษณะของหนังสือเรียนที่ดี เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์หนังสือเรียนสังคมศึกษา "เรื่องพระพุทธศาสนา"

3. กำหนดรายละเอียดในการวิเคราะห์คุณภาพของหนังสือเรียน 4 ด้าน คือ

1) การจัดทำรูปเล่มหนังสือเรียน

- คุณลักษณะของ เล่ม
- คุณภาพปก
- คุณภาพของกระดาษ
- คุณภาพในการพิมพ์
- คุณภาพตัวอักษร
- คุณภาพของเครื่องช่วยประกอบอื่น ๆ เช่น คำนำ สารบัญ ดัชนี
เชิงอรรถ ภาคผนวก บรรณานุกรมและอภิธานศัพท์ เป็นต้น
- คุณภาพการเข้าเล่ม

2) อุปกรณ์ช่วยการเรียนรู้การสอนในหนังสือเรียน

- คุณภาพของภาพประกอบด้านสี
- จำนวนภาพประกอบ

- ลักษณะของภาพประกอบ
- การจัดวาง การเรียงลำดับภาพและขนาดของภาพ
- ลักษณะของคำนำ
- ลักษณะของสารบัญ
- ลักษณะของบทสรุปท้ายบทเรียน
- ลักษณะของกิจกรรม เสนอแนะท้ายบทเรียน
- ลักษณะของบรรณานุกรม

3) การเขียนและการใช้ภาษา

- ใช้ภาษาได้ถูกต้อง เหมาะสมกับวัยในด้านระดับความยากง่ายของภาษากับผู้เรียน
- ใช้ศัพท์เฉพาะเท่าที่จำเป็นและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป
- ใช้คำหรือถ้อยคำที่ไม่ก่อให้เกิดอารมณ์หรือเจตนาคติที่ไม่พึงปรารถนา
- การวางเค้าโครงเรื่องไม่ซับซ้อน เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก
- การตั้งหัวข้อและลำดับ เนื้อ เรื่อน่าสนใจชวนติดตาม
- มีการเกริ่นนำเพื่อวางพื้นฐานความเข้าใจประสานและสอดคล้องกับเนื้อหาที่ตามมา

4) เนื้อหาของหนังสือเรียน

- ความสอดคล้องของเนื้อหาในหนังสือเรียนกับจุดประสงค์ทั่วไปของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา
- เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในส่วนที่เป็นเรื่องพระพุทธศาสนา
- ความครอบคลุมของเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ในเนื้อหาวิชาเรื่องพระพุทธศาสนา
- เนื้อหา มีความถูกต้องและเที่ยงตรงตามความเป็นจริง
- เนื้อหาของหนังสือเรียนให้ความคิด เห็นอย่าง เป็นกลาง
- เนื้อหาครบถ้วนตามที่หลักสูตรสังคมศึกษากำหนด
- การจัดและการ เรียงลำดับ เนื้อหาตรงตามที่หลักสูตรกำหนดไว้
- เนื้อหาช่วยพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจอย่าง ใช้วิจารณญาณหรือไม่

- เนื้อหามีความสัมพันธ์กับประสบการณ์หรือไม่
- เนื้อหามีความสอดคล้องกับหลักฐาน ข้อเท็จจริงและควร เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียน
- การเสนอ เนื้อหา มีการยกตัวอย่าง เปรียบ เทียบให้นัก เรียนได้ เห็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและตัวอย่างควรมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อช่วยให้นัก เรียน เกิดภาพพจน์ที่ถูกต้องต่อ เนื้อ เรื่องนั้น
- เนื้อหาควรให้ความรู้ความ เข้าใจในความเป็นมาใน เรื่องพระพุทธศาสนา และหลักการของพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะได้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง สังคมไทยและประเทศเพื่อนบ้านได้
- มีวิธีการ เสนอ เนื้อหาที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความคิดอย่างมีเหตุผลกระตุ้นให้มีการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
- เนื้อหาควรส่งเสริมค่านิยมและทัศนคติที่ดีต่อสังคมและประเทศชาติ
- เนื้อหาควรส่งเสริมการปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ด้วยดี มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะ เป็นพล เมืองดีของสังคมไทย
- วิธีการ เสนอ เนื้อหา มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

เครื่องมือในการวิจัย

ในการวิเคราะห์และประเมินหนังสือ เรียนสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

"เรื่องพระพุทธศาสนา" จำนวน 3 เล่มนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวิเคราะห์ในการวิเคราะห์

2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 แบบวิเคราะห์คุณภาพของหนังสือ เรียนในด้านการจัดทำรูปเล่ม หนังสือเรียน อุปกรณ์ช่วยการเรียนการสอน การเขียนและการใช้ภาษา เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า โดยการให้คะแนน 5 ระดับคะแนน
- ตอนที่ 2 แบบวิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหาวิชากับจุดประสงค์วิชา สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และพิจารณาคุณภาพของเนื้อหาวิชาในหนังสือเรียน เป็นการหาค่าความถี่ด้วยการชั่งรอยคะแนน

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรสังคมศึกษา พุทธศักราช 2521 และศึกษาคำอธิบายรายวิชา เรื่องพระพุทธศาสนา ที่ประกาศเพิ่มเติมในปีพุทธศักราช 2526 ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อนำมาสร้างเกณฑ์ในการวิเคราะห์ด้านคุณภาพของเนื้อหาหนังสือเรียน
2. ศึกษาหนังสือ เอกสาร งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ และประเมินหนังสือเรียน เพื่อนำไปใช้ในการสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์ด้านคุณภาพของหนังสือเรียน
3. สร้างแบบวิเคราะห์ในการวิเคราะห์หนังสือเรียนสังคมศึกษา "เรื่องพระพุทธศาสนา" ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยสร้างขึ้นจากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นและประยุกต์หลักเกณฑ์ของนักการศึกษาหลายท่านที่ได้เสนอไว้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แล้วนำเกณฑ์การวิเคราะห์หนังสือเรียนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พิจารณาตัดสินความครอบคลุม แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิโดยถือเกณฑ์ข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่ 3 ท่าน ขึ้นไป
4. ตรวจสอบความตรงของการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์หนังสือเรียนสังคมศึกษา "เรื่องพระพุทธศาสนา" 1 บท แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบผลการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่สร้างขึ้น แล้วแก้ไขปรับปรุงแบบวิเคราะห์

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

หนังสือเรียนสังคมศึกษา "เรื่องพระพุทธศาสนา" ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวม 3 เล่ม ที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้สร้างขึ้นใช้ในปีการศึกษา 2526 คือ

1. หนังสือเรียนสังคมศึกษา ประเทศของเรา ส 101 ส 102 "เรื่องพระพุทธศาสนา" ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. หนังสือเรียนสังคมศึกษา เพื่อนบ้านของเรา ส 203 ส 204 "เรื่องพระพุทธศาสนา" ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. หนังสือเรียนสังคมศึกษา โลกของเรา ส 305 ส 306 "เรื่องพระพุทธศาสนา" ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการวิเคราะห์หนังสือเรียน ดังนี้

1. การวิเคราะห์คุณภาพของหนังสือเรียนในด้านการจัดทำรูปเล่มหนังสือเรียน อุปกรณ์ช่วยการเรียนการสอนในหนังสือเรียน เนื้อหาของหนังสือเรียน การเขียนและการใช้ภาษา ผู้วิจัยอ่านและพิจารณาหนังสือเรียนสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวม 3 เล่ม เล่มละ 3 ครั้ง เป็นอย่างต่ำ ครั้งแรกอ่านแล้วพิจารณาตลอดทั้งเล่ม เพื่อศึกษารายละเอียดในด้านการจัดทำรูปเล่มหนังสือเรียน อุปกรณ์ช่วยการเรียนการสอนในหนังสือเรียน และการเขียนและการใช้ภาษาครั้งที่สองอ่านและพิจารณาเพื่อขีดรอยคะแนนในตารางการวิเคราะห์เนื้อหา ครั้งที่สามอ่านและพิจารณาเพื่อทบทวนรอยคะแนนที่ได้ไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

1. แจกแจงความถี่ของผลการวิเคราะห์คุณภาพในด้านเนื้อหาของหนังสือเรียน จากการขีดรอยคะแนน แล้ววิเคราะห์เป็นร้อยละโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนรอยคะแนนที่ได้}}{\text{จำนวนรอยคะแนนทั้งหมด}} \times 100$$

จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางและอธิบายประกอบ

2. การวิเคราะห์หนังสือเรียนในด้านการจัดทำรูปเล่มหนังสือเรียน อุปกรณ์ช่วยการเรียนการสอน และการเขียนและใช้ภาษาจากการใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ได้กำหนดค่าคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert) ซึ่งกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

ดีมาก	มีค่าเท่ากับ	5 คะแนน
ดี	มีค่าเท่ากับ	4 คะแนน
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3 คะแนน
ควรปรับปรุง	มีค่าเท่ากับ	2 คะแนน
ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง	มีค่าเท่ากับ	1 คะแนน

(John W. Rest 1970: 175)

นำข้อมูลมาหาค่ามัธยิม เลขคณิตจากสูตร ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\Sigma x}{N}$$

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนน

N แทน จำนวนข้อทั้งหมด

x แทน น้ำหนักของคำตอบคิดเป็น 5, 4, 3, 2, 1

Σx แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละระดับ

(ประกอบ กรรณสูตร 2525: 82)

การแปลความของมัธยิม เลขคณิตที่คำนวณได้ถือ เกณฑ์ดังนี้

4.56 - 5.00 หมายความว่า ดีมาก

3.56 - 4.55 หมายความว่า ดี

2.56 - 3.55 หมายความว่า ปานกลาง

1.56 - 2.55 หมายความว่า ควรปรับปรุง

1.00 - 1.55 หมายความว่า ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง

3. นำค่ามัธยิม เลขคณิตของหนังสือ เรียนแต่ละ เล่มมาวัดการกระจายของคะแนนจาก

แนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง โดยการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ของน้ำหนักของการวิเคราะห์ เกี่ยวกับลักษณะของหนังสือ เรียนในด้านต่าง ๆ จากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\Sigma x^2 - (\Sigma x)^2}{N(N-1)}}$$

(ประกอบ กรรณสูตร 2525: 81)

S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Σx แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละระดับ

Σx^2 แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนนแต่ละระดับ

N แทน จำนวนข้อทั้งหมด

4. อภิปรายและประเมินผลการวิเคราะห์หนังสือเรียนสังคมศึกษา "เรื่องพระพุทธศาสนา" และเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบความเรียง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย